

JELES NAPOK

CSALÁDI TÁRSASJÁTÉK

A játék leírása:

A játékot 2 – 4 fő (ill. csapat) játszhatja.

12 éves kortól ajánljuk a játékot, de csapatoknál lehetnek fiatalabbak is.

Szükséges egy játékvezető is, aki felolvassa a kérdéseket, ellenőrzi a válaszokat, ill. dönt abban, hogy kortól függően elfogadja-e a részválaszokat? Végül felolvassa a helyes választ.

A játék kellékei: játéktábla, 4 színes bábu (gomb), 1 dobókocka, a kérdéseket tartalmazó füzet

A négy bábút a tábla közepére helyezzük. A négy játékos négy különböző helyen lép be a játékmezőre, de mindenkinek végig kell menni az összes (mind a négy) mezőrészen.

Az első körben legtöbbet dobó játékos kezdi a játékot. Utána az óra járásával megegyezően dobnak a többiek.

Az I. játékos az 1 – 56. kockáig megy. míg a II. játékos a 1 5-nél kezd, s a 14. kockánál fejezi be, s így tovább. Nem kell pontos dobással beérkezni, csak a kiinduló ponthoz érkezni.

A játékos csak akkor tud tovább lépni, ha helyesen oldja meg a feladatot. Az győz, aki leghamarabb körbeér.

Vannak szerencsés, ill. szerencsétlen mezők, ahol vagy előre, vagy hátra lépnek a játékosok. Ezeken az új mezőkön nem kell válaszolni a kérdésekre.

Jó játékot kívánunk kicsiknek és nagyoknak egyaránt!

Kérdések:**1. Mik az ünnepek főbb csoportjai?**

- naptári ünnepek (jeles napok): pl. karácsony, húsvét, pünkösd...
- a gazdasági élet ünnepei: pl. aratás, ill. szüret végét lezáró ünneplések,
- az ember élet fordulói: pl. keresztlő. legényavatás, lakodalom, ...
- emlékünnepek: pl. fogadott, társadalmi réteg ünnepek, politikai ünnep

2. Mi jellemző az állandó (kötött időpontú) ünnepekre?

- minden évben ugyanazon a napon van
- a nap járásához igazítjuk

3. Sorolj fel legalább három kötött időpontú ünnepet (dátummal együtt) januártól 1 – augusztus 31-ig:

- újév: január 1.
- vízkereszt: január 6.
- Szent Iván napja: június 24.
- Szent István napja: augusztus 20.

4. Sorolj fel legalább három kötött időpontú ünnepet (dátummal együtt) szeptember 1 – december 31-ig :

- mindenszentek napja: november 1.
- halottak napja: november 2.
- lucázás: december 13.
- karácsony: december 25.
- aprószentek napja: december 28.
- szilveszter: december 31.

5. Mi jellemző a mozgó ünnepekre?

- Évente másik napra esik,
- a hold járásához igazítjuk,

6.Sorolj fel legalább három mozgó ünnepet (időszakkal együtt) január 1 – június 30. között:

- farsang: vízkeresztől-hamvazószerdáig,
- húsvét: farsangot követő 40. nap
- pünkösd: húsvétot követő 50. nap

7.Hogyan nevezzük január 6.-át, s mit ünneplünk ekkor?

Vízkereszt napja:

- a napkeleti bölcsek imádása, (korábban Jézus születésének napja),
- Jézus megkeresztelkedése a Jordán folyóban, Jézus első csodája (a kánai menyegzőn a vizet borrá változtatta)

8. Mettől – meddig tart a farsang, s minek az ünnepe?

- Vízkereszttől a húsvétot megelőző 40 napos nagyböjt kezdetéig, hamvazó-szerdáig tart.
- A tavaszvárás ősi örömunnepe.

9. Melyik városban rendezik Magyarország legnagyobb, autentikus, szabadtéri farsangi buliját, s hogyan nevezik ezt az eseményt?

Mohácson a busójárás.

10. Mikor van a farsangi zabáló csütörtök, s mikor a torkos (csonka) csütörtök?

- A zabáló csütörtök, vagy kövércsütörtök farsangvasárnap előtt van, akkor kezdték a farsangi ételek készítését,
- Torkos csütörtökön: farsang (hamvazószerda) után levő csütörtökön még el lehetett fogyasztani a maradékot.

11. Farsang utolsó három napjában kik rendeztek táncmulatságot?

- ilyenkor nemcsak a legények és a leányok rendeztek táncmulatságot,
- hanem a házasemberek, különféle céhek, ipartestületek, asszonyok, sőt a gyerekek is rendeztek bulikat, batyusbált, kosarusbált (a tánc mellett fontos szerepe volt az evésnek, ivásnak)
- a farsangi báloknak elsősorban a párválasztásban volt jelentős szerepe.

12. Fekete péntek: Lépj vissza két mezőt!**13. Szerencse szombat: Lépj a szomszédos (17-es) mezőre!****14. Mondjál legalább egy időjósító napot rigmussal együtt januártól – márciusig:**

- jan.18.: „Ha Piroska napján fagy, negyven napig el nem hagy.”
- febr.6.: „Ha Dorottya locsog, akkor Julianna kopog”
- márc.18-20. „Sándor, József, Benedek, zsákban hozzák a meleget.”

15. Miről nevezetes a balázsjárás?

- Szent Balázs püspököt már a 6. században mindenfajta torokbetegség gyógyítójának tartották.
- A balázsjárás az iskoláskorú gyermekek házról házra járó, adománygyűjtő, iskolába toborzó, köszöntő szokása.

16. Mit tudsz a „gergelyjárásról”?

- o A nap ünneplését (márc. 12.) IV. Gergely pápa rendelte el elődje, I. Gergely pápa, az iskolák alapítójának, a gregorián éneklés megteremtőjének tiszteletére

- A gergelyjárás az iskolás gyerekek köszöntő, adománygyűjtő, eredetileg többszereplős, színjátékszerű játéka.

17. Ki írt egy híres kórusművet a gergelyjárásról?

Kodály Zoltán

18. Milyen szokás fűződik Szent György napjához?

- e napon hajtják ki a pásztorok az állatokat,
- pásztorszokás a juhbemérés Kalotaszegen,
- ezen a napon szerződtek a pásztorokat, béreseket,
- Szent György napi „kilövés”: lányok és legények összepárosítása énekkel

19. Mikor tartják a nagyböjtöt, s mi jellemzi?

- hamvazószerdától húsvétvasárnapig tart,
- 40 napig tilos volt a lakodalom, bál, minden zenés multság,
- a hívő katolikusok húst, zsíros ételt nem ettek,
- jellegzetes étel volt a cibereleves. ill. kenyeret, halat, száraz növényi eledeleket ettek
- a lányok böjti vasárnapokon énekszóra karikáztak, párválasztó játékokat, kapuzókat játszottak, végigvonultak a falun.

20. Mikor van virágvasárnap, s mi jellemzi?

- húsvét előtti vasárnap,
- Jézus Jeruzsálembé való bevonulásának emlékűnepe,
- Ezen a napon szenteli meg a pap a barkát, amit felhasználtak rontás ellen, gyógyításra. villámlás ellen.
- feltámadási körmenet

21. Mikor van a nagyhét, s melyek a nevezetes napjai?

- A nagyböjt utolsó hete (virágvasárnaptól húsvétvasárnapig)
- nagycsütörtök: megszűnik a harangozás, lábmosás szokása - alázatosság
- nagypéntek: Jézus kereszthalálának napja,
- nagyszombat: a tavasz megújodása, a környezet megtisztítása
 - ezen a napon ér véget a 40 napos böjt,

22. Mikor van húsvétvasárnap, mit ünnepelünk ekkor, s hogyan?

- A tavaszi napéjegyenlőséget (márc. 21.) követő holdtölte utáni első vasárnap (március 22 – április 25 között).
- Krisztus feltámadását ünnepeljük,
- megszűnik a böjti tilalom (étel, szórakozás)
- megszentelték az ételeket: sonka, tojás, bárány, kalács,
- lányok: zöldág járás, fiúk kakaslövés

23. Sorold fel a húsvéthétfő szokásait!

- Locsolás: régen a kúthoz vitték a lányokat, s egész vödör vízzel öntötték le. (utal a keresztelésre)
- Vesszőzés: a fiúk vesszőből font korbáccsal (siba) megcsapkodták a lányokat,
- A locsolás és vesszőzés jutalma a piros vagy hímes tojás.
- A tojás a termékenység szimbóluma.

24. Fiúk: mondjatok egy locsolóverset, lányok: énekeljeteK egy tavaszváró dalt!**25. Fekete péntek: Lépj vissza 2 mezőt!****26. Mi a fehérvasárnap ideje, és szokásai:**

- a húsvétot követő vasárnap,
- a húsvéti ünnepkör zárónapja,
- jellegzetes szokása a mátkálás, komálás: a fiatalok (főleg a lányok) szertartásos barátságkötése, amit tojás- vagy komatál (sütemény, gyümölcs, bor) cserével pecsételtek meg.

27. Szerencse vasárnap: Lépj előre 5 mezőt!**28. Május 1. ünneplése falun:**

- Elsejére virradóra májusfa állítása (a természet újjászületésének szimbóluma, szerelmi ajándék)
- a májusfák készítése a legények, legénybandák feladata,
- lányos házakhoz, v. középületek elé állították:
 - o általában minden lány kapott,
 - o a nagylányság elismerése volt, (ezután elmehetett a bálba)
- játékokat, versenyeket rendeztek, kitáncolták a májusfát.

29. Mikor van pünkösdi, s mit ünnepelünk?

- A húsvétot követő ötvenedik napra esik: (május 10 – június 13 között lehet),
 - Jézus mennybemenetele után a Szentlélek szállt az apostolokra,
 - ez a nap az egyház születésnapja,
- Szokások:

- o búcsújárás (Csíksomlyó)
- o fiúk: pünkösdi király választása,
- o lányok pünkösdlése

30. Hogyan történik a pünkösdi király választás? Mi a nyeremény?

- lóversennyel, ill. más ügyességi próbával választották ki maguk közül a legények,

-Nyeremény:

- egy évig övé a cím, s ez idő alatt minden lakodalomba, ünnepélyre, mulatságra hivatalos,
- minden kocsmában ingyen ihatott
- (a község fizeti),
- lovát, marháját a társai őrizték,
- valami apró vétségért testi büntetéssel nem illették.

31. Hogyan pünkösdölnek a lányok?

A pünkösdi királyné – járás

-a lányok termékenyvarázslással összekötött pünkösdi köszöntője

- mozzanatai:

- többnyire négy lány házról-házra vezet egy kisebbet,
- a kiskirályné feje fölött kendőt feszítnek ki,
- éneklés közben állnak, vagy körbejárják a kiskirálynét,
- termékenységvarázsló mondóka kíséretében felemelik a királynét

32. Szent Iván napja (június 24.)

Keresztelő Szent János, az utolsó próféta, Jézus megkeresztelőjének napja:

- Szent Iván a nyári napforduló ünnepe,
- a szertartásos tűzgyújtás jeles napja:
- Angyalozás

A kislányok egy csengettyűs fiúval házról-házra jártak, s ajándékért köszöntőket énekeltek.

33. Mit ünnepelünk augusztus 20-án?

- államalapító királyunk Szent István ünnepe.
- első alkalommal 1818-ban rendeztek ünnepélyes körmenetet Szent István jobbjának a tiszteletére.
- sok helyen ekkor rendeztek arató felvonulásokat,

34. A ti környezetekben hogyan ünneplik augusztus 20-át?

Pl.: Budapesten Mesterségek Ünnepe, Debrecenben Virágkarnevál.....

35. Miről nevezetes szeptember 29-e?

- Szent Mihály napja:
- Szent Mihály arkangyal ünnepe.
- A kifsarsang kezdete (lakodalmas időszak Katalin napig).
- A gazdasági év fordulója:
 - ezután törték a kukoricát,
 - állatok behajtása,
 - pásztorok elszámoltatása, szegődtetése,

- multságokat, bálakat, vásárt rendeztek,

36. Fekete péntek: Lép vissza két mezőt!

37. Kikre emlékezünk nov. 1-én és 2-án? Hogyan?

- November 1. mindenszentek napja
- November 2. halottak napja
- mindkét napon a halottakra emlékezünk:
 - első napon azokról a szentekről, akikről külön nem esett szó a naptárban,
 - második napon a saját halottainkra,
- sírok rendezése, díszítése,
- szegények megvendégelése,

38. Mit ünneplünk és hogyan nov. 11-én?

- Szent Márton a középkor legnevezetesebb szentje.
- A püspökké avatása elől a libák óljába bújt, de a gágogásuk elárulta.
- lakomákat rendeztek: fő étel a liba (bőség),
- erre a napra megforrt az újbor, iható
- időjóslás a liba csontjából, tollából,
 - munkatilalmak: mosás, takarítás,
 - bálók rendezése.

39. Mondj legalább egy őszi időjárás jóslást!

- Szent Mihály lova deres, behozza a telet.
- Márton napján, ha a lúd jégen jár, akkor karácsonykor vízben poroszkál.
- Ha Katalin kopog, akkor karácsony locsog,
- ha Katalin locsog, akkor karácsony kopog.

40. Szerencse kedd: Lép előre 5 mezőt!

41. Mikor ünnepeljük a karácsonyi (téli) ünnepkört?

Advent első napjától vízkeresztig tart.

42. Sorolj fel néhány idetartozó nevezetes napot.

Borbála (dec. 4.), Miklós (dec. 6.), Luca (dec.13.), Ádám-Éva (dec. 24.),
István nap (dec. 25. , János (dec. 27.), aprószentek napja (dec. 28.),
szilveszter (dec. 31.),újév (jan. 1.), vízkereszt napja (jan. 6.).

43. Mi az advent?

- a karácsonyt megelőző várakozás,
- az egyházi év kezdete, a karácsonyi előkészület négyhetes időszaka,
- Szent András napját (nov.30.) követő vasárnap előestéjével kezdődik,
- a vallási előkészület: böjt, hajnali misék(roráté)
- ebben az időszakban nem tartottak lakodalmat, zajos multságot.

44. Miről nevezetes december 6. Miklós nap?

Szent Miklós püspök kedvelt szent. A pékek, gabonakereskedők, iparosok, diákok, polgárok patrónusa.

- mikulásjárás: jelmezes mikulás ördögök kíséretével felkeresi a gyerekes házakat, vizsgáztatja az apróságokat, jutalmazza, vagy bünteti őket,
- a legények, sőt nős férfiak bekormozott arccal, ijesztgették a gyerekeket és a nagylányokat
- tréfás gyóntatás (középkori diákgyomány)

45. December 13. Luca napja

- az esztendő legrövidebb napja, a Gergely naptár előtt téli napforduló kezdete, készítettek 13 különböző fából, szeg nélkül- karácsony estén ráállva meglátták a boszorkányokat,
- fokhagymával védekeztek a rontás ellen,
- különböző jóslások: férjekre, betegségekre

46. Mit tudsz a lucázásról, kotyolásról!

Fiúgyermekek jártak lucázni, kotyolni.

Házról házra járva termékenységvarázsló énekeket, verseket mondtak:

- engedélyt kértek a bejövetelre:
- ha megengedték, akkor énekeltek, szavaltak:
- jókívánságokat mondtak, az ének és mondóka után várták az ajándékokat.

47. Fekete péntek: Lépj vissza két mezőt!

48. Mit tudsz a karácsonyi kántálásról?

Karácsony vigiliáján (előestéjén), vagy az advent idején jártak házról házra a karácsonyi énekesek.

- A szokás részei:
engedélykérés, köszöntők, adományozás köszönés
- Korosztály: gyerekek – délben, fiatalok – délután, házasemberek – késő este.
- Ismertebb énekek:
 - o Betlehem, betlehem a te határidban;
 - o Mennyből az angyal;
 - o Pásztorok keljünk fel:

49. Énekelj el egy karácsonyi dalt, amit otthon énekelni szoktatok!

50. Mi a betlehemezés?

Többszereplős dramatikus játék.

Főleg iskolások jártak, Erdélyben férfiak, legények

- Főbb kellékei:
 - jászol, vagy templom alakú betlehem,
 - a Szent Család, angyalok, állatfigurák,
- Szerkezete:
 - beköszöntő,
 - a betyár és Heródes jelenete (Alföld)
 - tréfálkozás az öreg pásztorral, adománygyűjtés

51. Szerencse kedd: Lépj előre három mezőt!

52. Mikor van karácsony előestéje, mi jellemzi?

December 24-e Ádám-Éva, ill. advent utolsó napja:

- paradicsomjáték: Ádám- Éva történet előadása
- asztalon ünnepi terítő, alatta gabona - bőség
- böjt miatt szegényes, de bőséges étel: alma, dió, hal, ostya, méz...
- karácsonyi ág, ill. fa állítása-megújuló természet
- éjféli mise fáklyával-tűz ereje

53. December 25. – karácsony napja

- [Jézus Krisztus](#) születésére emlékeznek,
- a család ünnepe.
- .Ezen a napon csak a templomba mentek el.
- Munka tilalom jellemzi:
 - szemetet sem vitték ki– oda a szerencse
 - előző nap odakészítették a takarmányt az állatoknak,
 - nem fésülködtek, főztek,
- 2. tilos volt a kölcsönkérés, kölcsönadás,

54.Mi a regölés?

A legények és házasemberek termékenység-, bőség- és párokat összevarázsló, házról házra járó köszöntő szokása.

A téli napforduló pogánykori emléke.

- fő időpontja dec. 26.,
- a regös a régi magyarok sámánjainak, varázslóinak egyik elnevezése lehetett,
- a szokás részei:
 - engedélykérés, beköszöntő, csodafiúról szóló ének,

jókívánságok, párok összeregölés, adománykérés:

Állandó szövegrésze a refrén: (Haj regő, régi törvény...

55. Kikről emlékezünk meg dec. 28.-án, az aprószentek napján?

A Krisztusért mártírhaltalt halt betlehemi kisdedek emlékűnepe (azoké, akiket Heródes a gyermek Krisztus keresésekor megöletett).

Vesszőzés a bibliai történettel függ össze, pogány termékenység- és egészségvarázsló szokás,

- A fiúkat azért vesszőzték, mert a betlehemi kisdedek szenvedtek,
- a lányokat azért, mert a fiúgyermekek haltak meg, ezért a lányoknak kell szenvedni.

56. Milyen szokásokat ismersz dec. 31.-én?

Szent Szilveszter pápa ünnepe, a polgári év utolsó napja, az újév vigiliája.

- fontos a zajkeltés - óesztendő elkergetése, gonoszok elűzése,
- gulyafordítás: állatok felébresztése, (a másik oldalukra forduljanak – az állatok egészségének, szaporodásának biztosítása,
- óév kiharangozása (újév énekkel köszöntése)
- éjjel gombócfőzés, ólomöntés - a lányok megtudják jövődöbelijük nevét, foglalkozását,

JELES NAPOK

CSALÁDI TÁRSASJÁTÉK